

délre, illetve keletre fekvő, nagy kiterjedésű neolit telep egy része a középkori jelenségek alatt fekszik.

A kutatott területen összességében 215 sírt és 67 egyéb objektumot tártunk fel. A templom közvetlen környezetében lévő szelvényeket az intenzív sírmező és az időjárás miatt érintetlenül hagytuk.

BELÉNYESY KÁROLY

26. Balatonvilágos, Marhalejáró (MRT 2. k. 11/4 lh.)

(Veszprém megye) B, Ró

A balatonvilágosi 301/1, a 303/46, a 303/21, és a 303/15 hrsz-ú ingatlanok gázellátására tervezett nyomvonal és annak védősávja munkálatainál először régészeti szakfelügyeletet láttunk el 2005 áprilisában és júniusában. A szakfelügyelet során több helyszínen is kerültek elő régészeti objektumok. Így a feltárandó terület nagysága 750 m²-re nőtt.

A megelőző régészeti feltárást 2005. június 13. és július 28. között végeztük. A római kori lelőhely régóta ismert (Balatonaliga-Marhalejáró-romlás, MRT 11/4 lh.) és 1951-ben Bónis Éva vezetett itt egy leletmentő feltárást. 2005-ben már a szakfelügyelet idején nagy mennyiségű római kerámiatöredék, állatcsont, illetve bronz kétgombos fibula, terra sigillata töredék (köztük egy bekarcolt, kurzív feliratos oldaltöredék) került elő.

A feltárási munka eredményeként a római település újabb részletét ismerhettük meg. Összesen 29 objektum került elő, ezeknek egy része őskori. A nyomvonal tengelyében futó szennyvízvezeték több nagyméretű gödröt is átvágott. A 303/21, illetve 303/15 hrsz. szakaszon a 4 m-es nyomvonal területén több mély, nagyméretű gödröt tártunk fel. Ezek közül némelyikben igen kevés leletanyag volt, többnyire állatcsont. Sok betöltésében égett paticsdarabokat találtunk, égésre utaló egyéb nyomokkal együtt. Ez utóbbiak egy része lakóházként funkcionált. Egyikben Resatus pecsétes szürke táltöredékét találtuk meg. Emellett szemétgödrök, kemencék, kiégett méhkas alakú gabonátároló vermek kerültek elő.

A 303/46 illetve 301/1 hrsz. szakaszon őskori (az előkerült kerámiaanyag alapján késő bronzkori) és római településnyomokra bukkantunk. A leégett római ház törmelékében a leletek egy része vörösre égett vastag paticsréteg alól került elő, így egy bronzérem, illetve egy hagymagombos bronzfibula.

PALÁGYI SYLVIA – CSIRKE ORSOLYA

27. Baracs, római tábor

(Fejér megye) Ró

2005. július 4–15 között végeztük a római katonai tábor (Annamatia) feltárási kampányát a PPKE BTK és az Intercisa Múzeum közös munkájaként. Az ideai ásatás során a tábor nyugati kapuját (porta decumana) kutattuk. Egy szelvény és kutatóárok (20×1 m) feltáráására nyílt lehetőségünk. Ennek során azt tapasztal-

tuk, hogy a római falakat teljesen kiszedték, helyenként (az északi torony és elfalazás falainak esetében) az alapozás legalsó kősorát meghagyták. Ennek ellenére megállapíthattuk, hogy a korábbi tornyok 1 m vastagok voltak, a táborból kivezető út, a via decumana itt is 3,4 m széles volt. A tornyok az északi kapuhoz hasonlóan itt is a tábor síkjába beugróak voltak, mivel a táborfallal párhuzamos árokban hosszan követhettük a kőtábor belső földtöltését, amelyet ezúttal sem távolítottak el a késő római periódusban. A belső földtöltés alatt a palánktábor V-keresztmetszetű fossájának egy szakaszát tárhattuk fel több méter hosszan.

A tornyok út felé eső szakaszát (és beugrójukat) még a római korban visszabontották (római járósíntek figyelhetők meg felettük) és a korábbi tornyok belsejéből indulóan építették fel a legalább 3 m vastag falakkal rendelkező U-alakú, a korábbi kaput elzáró tornyot. Az elfalazás folytatását kutattuk meg a X. szelvényben, sajnos a falakat itt is teljesen elbontották, csak a falkiszedést tudtuk megfigyelni. Az út felett legalább két sárga agyagos járósíntet figyelhettünk meg, a felső erősen átégett. Ezekből a szintekből több 4. századi kisbronz, illetve egy ezüst aláhajtott lábú fibula is előkerült. A felső járósínt feletti tetőtégglás omlási rétegben kb. 50 db bélyeges téglát találtunk, valamennyi *Terentius dux* bélyegével ellátott. Az északi kapunál feltárt via principalisszal ellentétben az út itt jóval vékonyabb volt, a nagyobb kövekkel ledöngölt meszes-sóderes réteg mindössze 15–20 cm vastag volt, alatta vékony, döngölt agyag alapozással. Ebből arra következtethetünk, hogy a porta decumanán kivezető út jóval kisebb fontosságú volt, mint a via principalis, amelyhez a limesútból egy bekötő út is vezetett.

Különös fontosságú, hogy a visszabontott római falat részben korábbi, másodlagosan felhasznált római kőemlékekből építették fel. A falban 10 db faragott kőemlék töredéke került elő, közülük négy feliratos. A jó minőségű mészkőfaragványok közül kiemelkedik egy, a kezében delfint tartó Tirtónt kettős halfarokkal ábrázoló töredék. Ennek ellenére igen kevésbé valószínű, hogy a toronyfal ne a kőtábor építésével volna egyidejű, a 4. sz. elfalazás téregei a már visszabontott fal felett futnak.

KOVÁCS PÉTER

28. Barcs határa, Dráva 166–166,5 fkm

(Somogy megye) I

2005. április 30-án víz alatti felderítést végeztünk a fenti folyószakaszon. A felderítő merüléseket a bal part előtti 20 m-es sávra koncentráltuk.

A területet csónakról, vezetőkötéllel irányított búvár módszerrel fésültük át, a merülési idők 60 és 100 perc között változtak, összesen 250 percet töltöttünk víz alatt.

A víz áramlása rendkívül erős volt, a látótávolság ennek ellenére elérte az 50–60 cm-t. A part meredeken szakadt le. Először partvédelmi kövezés, majd durva ka-

vicsos mederfenék következett, beágyazódott uszadék fákkal. A víz mélysége helyenként elérte a 3 m-t.

A Fekete-árok alsó torkolatától 100 m-re lefelé, a part egy jellegzetes kiszögellése felett mintegy 30 m-rel, a parttól 15 m távolságban egy bődönhajó 3,5 m hosszú, 0,7 m széles töredékét találtuk. A maradvány mintegy 45°-os szöget zár be a parttal és a meder felőli oldalával egy kis üledékhátra támaszkodott.

A maradvány egy nagyobb hajó oldal- és részben aljtöredékének tűnik. A belső oldal ki volt téve a víz pusztításának, ezért itt párhuzamos rovátkák figyelhetők meg, ezek feltételezhetően a puha nyári évgyűrűk eróziójával jöttek létre. A fal vastagsága a part felőli oldalon 12 cm (ez a fenék része lehetett), a meder felőli oldalon, pedig 7 cm (ez az oldalfal lehetett). A töredék kerek, vagy körte keresztmetszetű lehetett. Megmunkálási nyomot (szeget, tömörítést, csapolást) nem tudunk megfigyelni, az egyetlen nyom, mely emberi beavatkozásra utalhat, egy félkör alakú nyílás a meder felőli oldal peremén. A maradványokat eredeti helyükön hagytuk, két ca. 10 kg-os kővel rögzítettük.

Megvizsgáltuk a jobb part felőli zátonyt is. Megállapíthattuk, hogy a víz mélysége csupán 1,5–2 m, a sodrás erős, a látótávolság viszont elérte a 70–100 cm-t. Az apró kavicsos, foltokban homokos aljzaton számos uszadék fát találtunk beágyazva.

Munkatársak: Kurucz Attila, Kunert Miklós (Győri Búvár SE).

TÓTH JÁNOS ATTILA

29. Bába, Öreghegy

(Tolna megye) B, LT

2005. március 23-án terepbejárást végeztünk az Öreghegyen. A helybeliek így nevezik nemcsak azt a dombot, amelyet – földvárként – felmértünk, hanem a többi – a falutól a Dunáig, ill. egy igen nagy horhosig húzódó – dombot is. Ma már nem dönthető el egyértelműen, hogy a levágások, teraszok közül melyik őskori, melyik újkori. A löszfalak állandóan szakadnak a kultúrrétegekkel együtt, így a dombok alakja és a teraszok is folyamatosan változnak. Véleményem szerint aligha lehetett az Öreghegyen az összes domb földvár, hiszen közöttük igen mély, természetes eredetű szakadékok, horhosok találhatók.

A felszínen bronzkori és kelta leleteket gyűjtöttünk.

MIKLÓS ZSUZSA – SÜMEGI JÓZSEF

30. Becsehely, Alsóerdő-dűlő II.

(Zala megye) U

2005. április 29-én a becsehelyi csomópont területén levő A jelzésű kapcsolódó út 0+900-as kilométerénél régészeti szakfelügyelet során objektumokat észleltünk. A ledózerolt felszínen 5 sötétszürke folt jelentkezett. A helyszíntől mintegy 250 méterre nyugatra 2003-ban már végeztünk leletmentést (73. sz. lh.), a középső neolitikus (DVK keszthelyi csoport), középső

rézkori (Balaton-Lasinja kultúra) és Árpád-kori objektumokat tártunk fel.

A leletmentést 2005. augusztus 26–31. között végeztük, amely során 55 m² területen 5 objektumot bontottunk ki. A belőlük előkerült leletek a középső neolitikus DVK keszthelyi csoportjához köthetők. A jellegzetes kerámiaanyag mellett, néhány pattinték is napvilágra került itt. Feltehetőleg ez a tereprészlet a korábban feltárt telephez tartozhatott. A lelőhely a Becsehely I. (75. sz. Bükkaljai-dűlő) és a Becsehely II. (71. sz. Homokos) lelőhelyek között fekszik. A leletanyag a nagykanizsai Thúry György Múzeum gyűjteményébe került.

Munkatárs: Korcsmáros Attila technikus.

TOKAI ZITA MÁRIA

31. Becsehely-Pola, római katolikus templom

(Zala megye) Á, Kk

A 2005. július 20–22. között végzett próbafeltárás célja a római katolikus templom É-i oldalán egy hajdani sekrestye alapjainak felderítése volt.

Az Árpád-korban épült templom északi falától 70–136 cm távolságban húztunk egy megközelítőleg K–Ny irányú, 150×800 cm-es kutatóárkot. A templom körüli temetőt a betöltésben jelentkező kisszámú embercsont és a koporsószőgek jelezték. Csekély mennyiségű késő középkori kerámiatöredék is napvilágra került itt. A kutatóárok keleti végében, különböző magasságban kevés homokkőtöredék jelentkezett, de ezek nem alkottak összefüggő falat.

Közvetlenül a szelvény ÉNy-i falánál egy jó megtartású felnőtt csontvázát, a szelvény DNy-i szélénél egy rossz megtartású gyermeksírt találtunk. Mindkettő melléklet nélküli volt.

A középkorban tehát nem tartozott a templomhoz sekrestye, a templom körül pedig kiterjedt temetővel számolhatunk.

A leletanyag a nagykanizsai Thúry György Múzeum gyűjteményébe került.

Munkatársak: Tokai Zita Mária régész és Korcsmáros Attila technikus.

VÁNDOR LÁSZLÓ

32. Bedegkér, Kosztyelék (Templom-dűlő, Szentegyházi-dűlő)

(Somogy megye) Kö

A középkori Remete falu templomának – amelyet a 14. sz. elején Kányai Fülöp alapított – emlékét a bedegkéri határ É-i szegletében fekvő Kosztyelék vagy Templom-dűlő (Szentegyházi-dűlő) őrzi. 2005. március 18-i terepbejárásomkor a Bedegkérrel Kányára vezető út kanyarjától D-re kb. 500 m-re, közvetlenül az út mentén É–D irányban húzódó dombvonulat déli platóján, kb. 30×25 m-es felületen apró középkori téglatöredéket és embercsontot találtam. A falu innen É felé kb. 300 m hosszan húzódik.

K. NÉMETH ANDRÁS